

1. Óraterv: Az 1848–49-es magyar forradalom és szabadságharc csatái (Hadvezérek és stratégiai döntések)

- **Korosztály:** 8. vagy 10. évfolyam
- **Időtartam:** 2 tanítási óra (90 perc)
- **Fő célkitűzések:** A dicső tavaszi hadjárat, valamint a honvédsereg legfontosabb csatáinak (Pákozdi, Isaszeg, Komárom, Temesvár) megismerése; a hadvezéri döntések és a katonai stratégia elemzése kooperatív módszerekkel.
- **Alkalmazott módszer:** Állomásos tanulás / Csoportos forgószínpad.

Óraterv menete:

1. **Indítás (10 perc):** Rövid térképvetítés az 1848–49-es főbb hadműveletekről.
Problémafelvetés: *Hogyan tudott egy alulfegyverzett, újoncokból álló honvédsereg felvenni a versenyt Európa egyik legerősebb birodalmi seregével?*
2. **Állomásos munka (50 perc):** Az osztály 4-5 fős csoportokra oszlik, és a tanteremben kialakított 4 állomáson rotációban (10–12 perc/állomás) dolgoznak:
 - **1. Állomás (Pákozdi és a tavaszi sikerek):** Kossuth toborzóútja, a pákozdi csata jelentősége (Jellasics megállítása).
 - **2. Állomás (A dicső tavaszi hadjárat):** Görgey Artúr haditerve, isaszegi csata, Buda visszavétele.
 - **3. Állomás (A Függetlenségi Nyilatkozat és a külső fenyegetés):** Debrecen, trónfosztás, és a cári intervenció veszélye (Oroszország belépése).
 - **4. Állomás (A tragikus végkifejlet):** Világosi fegyverletétel, az Aradi Vértanúk áldozata.
3. **Plenáris összegzés és vita (20 perc):** Minden csoport összefoglalja egy adott állomás legfontosabb dilemmáját. Vitaindító kérdés: *Mi volt Görgey szerepe – áruló vagy megmentő?*
4. **Zárás és értékelés (10 perc):** A 1001tortenet.net vagy a Rubicon Online vonatkozó cikkének ajánlása otthoni elmélyülésre.

1. TÉMA: Az 1848–49-es magyar forradalom és szabadságharc

(Hadvezérek, stratégia és döntések)

1. feladat: A haditanács dilemmája (Szerepjáték / Döntési helyzet)

- **A feladat:** A csoport tagjai egy-egy haditanácsi tagot (pl. Kossuth Lajos, Görgey Artúr, Klapka György, Mészáros Lázár) alakítanak 1849 tavaszán.
- **A helyzet:** A császári főerők ellentámadásba lendültek. Döntsék el közösen, hogy a honvédsereg azonnal támadjon-e ellentámadásban (Tavaszi hadjárat), vagy vonuljon vissza a Tisza mögé védelembe.
- **A munka lépései:**
 1. Gyűjtsetek 3-3 megalapozott érvet a támadás és a visszavonulás mellett!
 2. Szavazzatok, és fogalmazzatok meg egy rövid parancsot a csapatoknak!

2. feladat: Térképész-műhely – A dicső tavaszi hadjárat állomásai

- **A feladat:** Kövessétek nyomon a tavaszi hadjárat főbb csomópontjait! Minden csoporttag kap egy-egy csatát (Hatvan, Tápióbicske, Isaszeg, Vác, Nagysalló).
- **A munka lépései:**
 1. Mindenki írja le a saját csatájáról: *Milyen célt szolgált? Ki győzött? Mi volt a közvetlen következménye?*
 2. Rakjátok össze kronologikus sorrendbe az eseményeket egy közös papírlapon, mintha egy haditérkép vázlatát készítenétek!

3. feladat: Propagandaplakát készítése – A Függetlenségi Nyilatkozat

- **A feladat:** 1849. április 14-én Debrecenben kimondják a Habsburg-ház trónfosztását. Képzeljétek el, hogy ti vagytok a forradalmi sajtó szerkesztői!
- **A munka lépései:**
 1. Tervezzetek meg egy címlapot vagy faliplakátot, amely meggyőzi a lakosságot a függetlenség szükségességéről.
 2. Találjátok ki egy figyelemfelkeltő címet, és írjatok 3 tömör, ütős érvet a trónfosztás mellett!

A MAGYAR SZABADSÁGHARC KATONAI VEZETÉSE (1848–49)

Komplex döntési szituáció és haditanács szimuláció (2 x 45 perc)

I. Óravázlat és tanári útmutató

1. óra: A tavaszi hadjárat és a vezérkari haditanács (45 perc)

- **Bevezetés (10 perc):**
 - Hangulatfelkeltés: Windisch-Grätz téli offenzívája, a főváros feladása és a dicsőséges tavaszi hadjárat előtti kritikus helyzet (1849 tavasza).
 - A csoportok kialakítása (4-5 fős vezérkarok: hadtestparancsnokok, vezérkari tisztek, hírszerzők).
- **1. Fő feladat – Taktikai haditanács és a térkép elemzése (25 perc):**
 - A csapatok megkapják a „hadi jelentéseket” és a földrajzi/katonai dilemmákat (pl. bekerítés elkerülése, Komárom felmentése).
 - Kooperatív elem: **Szerepjáték és döntés előkészítés.** Minden csoportnak meg kell hoznia a saját hadműveleti javaslatát.
- **Levezetés, összegzés (10 perc):**
 - A haditervek rövid ismertetése, összevetése a valós történelmi döntésekkel (Görgey Artúr és Klapka György koncepciója).

2. óra: Politika vs. Hadsereg – Stratégiai vita és propagandamunka (45 perc)

- **Bevezetés (5 perc):**
 - A Függetlenségi Nyilatkozat (1849. április 14.) következményei a fronton és a nagyhatalmi politikában (Habsburg-ház trónfosztása, Oroszország beavatkozásának veszélye).
- **2. Fő feladat – Stratégiai vita szimuláció (20 perc):**
 - Kossuth Lajos (államfő és honvédelmi elnök) és Görgey Artúr (fővezér) dilemmájának vitája: *A haza védelme a határokon belül vs. támadó hadviselés / Buda ostroma.*

- A csoportok érvelnek a politikai legitimitás és a katonai realitások mérlegelésével.
- **3. Fő feladat – Produktumkészítés: honvédtoborzó kiáltvány vagy újságcikk (15 perc):**
 - A diákok a *Közlöny* stílusában vagy korabeli toborzóplakát szövegeként megfogalmazzák a honvédsereghez szóló felhívást.
- **Értékelés és zárás (5 perc):**
 - Kölsönös értékelés, a szabadságharc utolsó hónapjainak kitekintése.

II. Munkalapok a diákok számára

1. munkalap: A Tavaszi hadjárat haditanácsa (1. Csoportfeladat)

Helyzetkép (1849. március vége): Windisch-Grätz császári serege Budapestnél áll, és azt hiszi, hogy a magyar főerőket végleg tönkreverte. Klapka és Damjanich csapatai azonban Gödöllő térségében összpontosulnak. A kormány Debrecenbe húzódott vissza.

Feladatok a vezérkar számára:

1. A terep és a csatatér elemzése:

- Milyen előnyei és hátrányai vannak a Tisza vonalának a honvédsereg számára?
- Miért kulcsfontosságú **Komárom várának** felmentése az osztrák bekerítéssel szemben?

2. Hadműveleti döntés:

- Válasszatok ki egy stratégiát a csapaton belül:
 - A) *Előre elszakadni és védekezni a Tisza mögött.*
 - B) *Titkos átkaroló manőver és ellentámadás Windisch-Grätz hátába (Isaszeg felé).*
- Indokoljátok meg 3 katonai érveléssel, hogy miért a választott opció a hatékonyabb!

3. Parancs kiadása: Írjátok meg a hadtestparancsnokoknak szóló titkos parancsot (1-2 mondatban), hogyan induljanak meg április elején!

2. Munkalap: Politikai és stratégiai vita – Kossuth vs. Görgey (2. Csoportfeladat)

Helyzetkép (1849 áprilisának vége): A dicsőséges tavaszi hadjárat kiverte az osztrákokat az országból. Debrecenben kikiáltották a Függetlenségi Nyilatkozatot. A katonák előtt két út áll: Budát azonnal visszafoglalni (ami politikai szimbólum), vagy gyorsan Bécs felé vonulni és győzelemre vinni a forradalmat.

Vita- és döntési feladat:

- **Osztott szerepek a csoporton belül:**
 - *1. Politikus / Kossuth-párti képviselő:* „A nemzet szuverenitását meg kell mutatni! Buda visszafoglalása nemcsak katonai, de morális kötelesség a nemzet fővárosa iránt, és a külföld is csak így vesz komolyan minket.”
 - *2. Vezérkari tiszt / Görgey-párti katona:* „A főerőt nem kötheti le egyetlen erőd ostroma! Ha Budával bajlódunk, időt adunk az osztrákoknak az újjászervezésre, és megérkezhet az orosz cári intervenció is!”
- **Kérdések a csoporthoz:**
 - Mi volt a fő ellentmondás Kossuth Lajos politikai célkitűzései és Görgey Artúr katonai realitás-érzéke között?
 - Ha ti lennétek a döntéshozók, **Buda ostromát** vagy **Bécs felé vonulást** választanátok? Írjatok le egy kompromisszumos javaslatot!

3. Munkalap: Korabeli propagandamunka – Honvédtoborzó vagy újságcikk (3. Csoportfeladat)

Küldetés: Szerkessztek egy figyelemfelkeltő, hazafias hirdetést vagy újságcikket a *Közlöny* c. lap számára a szabadságharc védelmére.

A produktum elemei:

1. **Cím:** Legyen fülbemászó és mozgósító (pl. „*A haza veszélyben van! Fegyverre, magyar ifjak!*”).
2. **A szöveg tartalma:**
 - Miért kell most harcolni a szabadságért? (Utalás a függetlenségre, a tavaszi győzelmekre).
 - Milyen juttatások/elismerések várnak a honvédre (pl. földesúri tehermentesítés, becsület, a nemzet hálája)?
3. **Formai kinézet:** Keretezzétek be a szöveget, használjatok jellegzetes 19. századi fordulatokat („Honfitársak!”, „Isten a mi igazságunk!”).

Az Aranybulla (1222) és a rendiség kezdetei

Időtartam: 90 perc (2 x 45 perc)

Alkalmazott módszer: Mozaikmódszer + szövegértelmezési és vitafórum

Óravázlat és Időbeosztás:

- **1–10. perc:** Bevezetés, II. András uralkodásának kihívásai, az *új institúció* fogalma.
- **11–35. perc (Szakértői csoportok):**
 1. *Mi hívta életre az Aranybullát? (A serviensek és bárók elégedetlensége)*
 2. *A nemesi jogok alapjai (Személyes szabadság, adómentesség, tulajdonvédelem)*
 3. *Az ellenállási záradék (Jus resistendi) értelmezése és európai párhuzamai*
 4. *Az Aranybulla érvényesülése a középkorban és évszázados jelentősége*
- **36–60. perc (Mozaik szakasz):** Az alfejezetek átadása a csoporttagoknak.
- **61–85. perc (Alkalmazás - Vitafórum):** „*Király vs. Nemesség*” – Rövid szituációs vita az ellenállási záradék alkalmazásáról egy hipotetikus királyi rendelet ellen.
- **86–90. perc:** Órai összegzés, digitális kvíz.

Forrás- és Munkalapcsomag:

- *Szakértői források:* Részletek az 1222-es Aranybulla cikkelyeiből (modern magyar fordításban).
- *Feladatok:* Cikkelyek jogi értelmezése, a serviensek és a nagybirtokos bárók viszonyának feltárása.

I. RÉSZ: SZAKÉRTŐI CSOPORTONKÉNTI FORRÁSOK ÉS FELADATOK

(Ezeket a lapokat kapják az azonos témájú szakértői csoportok a 11–35. percben)

1. CSOPORT: Mi hívta életre az Aranybullát? (A serviensek és bárók elégedetlensége)

Forrás az 1222-es Aranybulla bevezetőjéből és rendelkezéseiből:

„[...] hogy a mi jelenlegi és jövőbeni királyi felségünk ne tévedjen többé, és hogy a királyi méltóság hibáit vagy a királyi jóindulat határainak túllépését ne tegyük helyrehozhatatlanná, [...] Szent István király törvényei ellenére – akiktől azt hallottuk, hogy megváltoztak a királyi birtokok adományai, és egyéb jogok is – az ország lakosai közül egyeseknek panaszja jutott fülünkbe. [...] Mivel pedig a serviensek [szabad királyi szolgabírák/katonák] panaszai és sérelmei eljutottak hozzánk és hűeinkhez, biztosítjuk számukra szabadságukat...”

Feladatok az 1. csoport számára:

1. **Fogalomkeresés:** Határozzátok meg a forrás és az előismereteitek alapján, kik voltak a **serviensek**, és milyen gazdasági/politikai helyzetben éltek II. András korában!
2. **Kihívások azonosítása:** Milyen problémákra utal a szöveg (mire panaszkodtak az ország lakosai és a serviensek)? Miért volt kénytelen II. András engedményeket tenni?
3. **Mozaik-felkészülés:** Foglaljátok össze 3-4 mondatban a csoporttársaitoknak, hogy **mi hívta életre** magát az oklevelet!

2. CSOPORT: A nemesi jogok alapjai (Személyes szabadság, adómentesség, tulajdonvédelem)

Forrás az Aranybulla cikkelyeiből:

3. cikkely: „A serviensek pedig, ha meghalnak fiú nélkül, leányaik kapják meg birtokuk negyedét, a többi pedig szálljon vissza a királyra. Ha pedig nincs leányuk, a rokonok örököljék, ha pedig rokonuk sincs, a királyé legyen.” 7. cikkely: „Ha a király a birodalomban vagy más részen hadsereget indít, a serviensek a király parancsára kötelesek a hadseregbe menni, saját költségükön... Azonban az ország határain kívülre a serviensek nem kötelesek hadba vonulni, hacsak a király zsoldját nem fizetik.” 31. cikkely: „A király semmiféle adót ne szedjen, és ne szállásolja be magát a serviensek házaiba, és jószágait ne adományozza senkinek, hacsak előbb meg nem hívja őket.”

Feladatok a 2. csoport számára:

1. **Jogi elemzés:** Milyen alapvető biztosítékokat kapnak a serviensek a 3. és a 31. cikkely alapján a **tulajdonukra** és az **adózásra** vonatkozóan?
2. **Katonai kötelezettségek:** Mi a feltétele annak, hogy a servienseknek külföldi hadjáratban kelljen részt venniük (7. cikkely)?
3. **Mozaik-felkészülés:** Mutassátok be a többieknek, hogyan alapozza meg ez a három cikkely a későbbi magyar nemesség kiváltságait és gazdasági biztonságát!

3. CSOPORT: Az ellenállási záradék (*Jus resistendi*) értelmezése és európai párhuzamai

Forrás az Aranybulla végkövetkeztetéséből (31. vagy záradéki cikkely):

„Végül pedig, ha mi magunk vagy az utánunk következő királyok közül valaki ezen határozatainknak bármikor ellene szegülni próbálna, legyen meg ezen okiratnak erejénél fogva a mi püspökeinknek és más jobbág्याinknak, valamint az ország nemeseinek egyetemesen és egyesével mindenkor joguk arra, hogy nekünk és az utódainknak ellentmondjanak és ellenálljanak [*jus resistendi*], s ezért hűtlenséggel semmiképpen ne legyenek megvádolva.”

Feladatok a 3. csoport számára:

1. **Kulcsfogalom:** Mit jelent a latin *Jus resistendi* kifejezés? Miért forradalmi ez a középkori Európában?
2. **Biztosíték:** Kitől kapnak felhatalmazást a záradék szerint az ellenállásra, és milyen jogi védelmet biztosít számukra (miért fontos a „hűtlenség” hiánya)?
3. **Mozaik-felkészülés:** Gyűjtsetek össze érveket arra, hogy miért mondhatjuk: az Aranybulla nemcsak egy adománylevél, hanem egy alkotmányos jellegű fékrendszer is!

4. CSOPORT: Az Aranybulla érvényesülése a középkorban és évszázados jelentősége

Forrás Nagy Lajos 1351. évi törvényeiből (az Aranybulla megújítása):

„Mi, Lajos, Isten kegyelméből Magyarország királya... szenteltté és sérthetetlenné tesszük az Aranybullát, amelyet elődiünk, András király adott ki... Rendeljük továbbá, hogy az egész ország nemesei, akárhol lakjanak is, egyenlő szabadságteli jogvezetéssel bírhassanak... és mindannyian ugyanazt az egyetlen ősiség [avita libertas] törvényét élvezzék.”

Feladatok a 4. csoport számára:

1. **Folytonosság:** Hogyan kapcsolódik Nagy Lajos 1351-es rendelete II. András 1222-es Aranybullájához? Melyik korábbi cikkelyt fejleszti tovább (utalás az egyenlő nemesi jogokra/ősiségre)?
2. **Történelmi ív:** Miért nem tűnt el az Aranybulla jelentősége a kihirdetése után? Hogyan hivatkoztak rá a későbbi évszázadokban a magyar rendek?
3. **Mozaik-felkészülés:** Készüljete fel annak elmagyarázására, hogy miért tekintjük az Aranybullát a magyar rendiség egyik legfontosabb sarokkövének!

II. RÉSZ: ALKALMAZÁS – VITAFÓRUM FELADAT

(A 61–85. perces „Király vs. Nemesség” szituációs játékhoz)

A helyzet: Hipotetikus szituáció 1225-ben. II. András király súlyos adósságokat halmozott fel a külföldi hadjáratok és a pápai udvar felé. Ennek fedezésére rendkívüli hadiadót vet ki a serviensekre, ráadásul önkényesen el akarja kobozni egy hűtlennek nyilvánított báró földbirtokait, hogy azt egy külföldi szövetségesének adományozza.

Szerepek:

- **A Királyi Udvar képviselői (2-3 fő):** Érveljenek az uralkodói teljhatalom, a birodalom érdekei és az államadósság rendezésének szükségessége mellett!
- **A Nemesség / Serviensek képviselői (2-3 fő):** Hivatkozzanak az Aranybulla pontjaira (adómentesség, tulajdonvédelem, igazságos bírói eljárás)!

- **A Főpapok / Közvetítők (1-2 fő):** Értékeljék a helyzetet az Aranybulla ellenállási záradéka (*Jus resistendi*) fényében, és próbáljanak meg békés kompromisszumot találni a jogi kereteken belül.

III. RÉSZ: ZÁRÁS – DIGITÁLIS KVÍZ VÁZLAT

(A 86–90. percben levetíthető vagy kitöltethető interaktív kérdéssor)

- 1. Melyik évben adta ki II. András az Aranybullát?**
 - A) 1205
 - B) 1222 (*Helyes*)
 - C) 1301
 - D) 1351
- 2. Kik voltak a serviensek?**
 - A) A királyi várjobbágyok és a nagybirtokos bárók legfőbb ellenségei.
 - B) A királynak közvetlenül alárendelt, szabad jogállású katonák/szolgabírák, akik a nemesség magvát alkották. (*Helyes*)
 - C) Egyházi személyek, akik az adókat szedték be.
 - D) Külföldi zsoldosok.
- 3. Mit jelent az Aranybulla végén szereplő *Jus resistendi*?**
 - A) A király jogát a korlátlan adóemelésre.
 - B) A pápának szóló adófizetési kötelezettséget.
 - C) A nemesek és püspökök jogát az uralkodói jogkör-túllépés elleni ellenállásra hűtlenség vádjá nélkül. (*Helyes*)
 - D) A serviensek kötelező külföldi hadba vonulását.
- 4. Ki egészítette ki az Aranybullát az „egy nemesi szabadság” (ősiség) elvével 1351-ben?**
 - A) I. (Szent) István
 - B) IV. Béla
 - C) Nagy Lajos (*Helyes*)
 - D) Hunyadi Mátyás

Kooperatív feladatcsomag: Az uradalom gazdasága – A földesúr és a jobbágyok világa a középkorban

Célközönség: 9. évfolyamos történelemóra

Téma: A középkori uradalom felépítése, a földesúr (jobbágytartó) és a jobbágyok jogai, gazdasági kötelességei (robot, ajándék, kilenced, egyházi tized, adók).

Alkalmazott kooperatív módszer: Mozaikmódszer (*Jigsaw*) + Szerepjáték/Kerekasztal-vita

Időtartam: 2 tanítási óra (90 perc)

I. Tanári útmutató és óravázlat

1. Pedagógiai célok és kompetenciák

- **Ismeretszerzés:** A diákok értsék meg a középkori önellátó gazdaság (uradalom) működését, a majorság és a jobbágytelkek kettősségét, valamint a jobbágyság jogi helyzetét és terheit.
- **Kompetenciafejlesztés:** Forráselemzés (középkori oklevelek, urbárium részletek), kritikai gondolkodás, kooperatív együttműködés, empátia (szerepjáték révén a különböző társadalmi rétegek helyzetének megélése), IKT-tudatosság.
- **Módszertan:** A felelősségmegosztáson alapuló mozaikmódszer biztosítja, hogy minden diák aktívan hozzájáruljon a közös tudás építéséhez.

2. Az óra menete (90 perc)

- **1–10. perc:** Motiváció, figyelemfelkeltés. Rövid bevezető PPT kivetítése: Hogyan élt egy középkori földesúr és egy jobbágy? Alapkérdés felvetése.
- **11–30. perc (1. szakasz - Szakértői csoportok):** A osztály 4-fős „szakértői csoportokra” oszlik. Minden csoport egy-egy altémát kap meg és dolgoz fel alaposan a mellékelt források alapján.
- **31–55. perc (2. szakasz - Mozaik csoportok):** Új csoportok alakulnak úgy, hogy minden új csoportban legyen legalább egy szakértő az 1., 2., 3. és 4. témából. A diákok egymásnak tanítják át a saját részüket.
- **56–80. perc (Alkalmazás és Szerepjáték):** „A jobbágykérelem és a földesúri ítélet” – Szituációs játék, ahol a megszerzett tudást alkalmazzák (érvek gyűjtése a kötelezettségek és jogok mentén).
- **81–90. perc:** Összegzés, reflexió, értékelés, a hasznos digitális linkek és otthoni feladatok ismertetése.

II. Forrás- és Munkalapcsomag (A szakértői csoportok számára)

1. SZAKÉRTŐI CSOPORT: Az uradalom földrajzi és gazdasági szerkezete (A majorság és a jobbágytelek)

- **Forrásszöveg:**

„Az uradalom a középkori gazdaság alapvető egysége, amely önellátásra törekedett. Két fő részre oszlott: a földesúr saját kezelésű földjére, a majorságra (vagy allódiumra), valamint a jobbágytelekekre. A majorságot a jobbágyok művelték meg a kötelező ingyenmunka, a robot révén. A jobbágytelek magában foglalta a házat, a belső telket (udvart, kiskertet), a szántóföld egy részét és a rétet. Cserébe a jobbágy adókat fizetett és szolgáltatásokat teljesített a földesúrnak.”

- **Feladatok a csoport számára:**

1. Határozzátok meg a **majorság** és a **jobbágytelek** fogalmát! Kinek a tulajdonában voltak ezek?
2. Miért volt fontos a középkori uradalom számára az önellátás? Mi az, amit nem kellett külföldről vagy más vidékről beszerezniük?
3. Készítsetek vázlatos leírást vagy táblázatot a füzetbe az uradalom gazdasági szerkezetéről!

2. SZAKÉRTŐI CSOPORT: A jobbágyok kötelességei (Terhek és adók)

- **Forrásszöveg:**

*„A jobbágy személyében szabad volt (szabadon költözhetett, ha tartozásait kiegyenlítette és az uraság engedélyezte), de a földért cserébe súlyos terheket viselt. A legfontosabb a **robot** volt: a földesúr földjének megművelése állattal vagy kézzel évi meghatározott napon. Fizetni kellett a **terményadót** (a termés egy bizonyos részét, Magyarországon a kilencedet adták a földesúrnak, míg az egyháznak a tizedet). Emellett pénzadót is róttak rájuk (pl. füstpénz), valamint ajándékot (baromfit, tojást, kontyos tyúkot) tartoztak adni az úrnak ünnepnapokon.”*

- **Feladatok a csoport számára:**

1. Gyűjtsétek össze és csoportosítsátok a jobbágyok terheit (munka, termés, pénz, ajándék)!
2. Magyarázzátok meg a **robot** és a **kilenced** fogalmát! Ki kapta a kilencedet, és ki kapta a tizedet?
3. Milyen nehézségeket okozhatott egy rossz termésű évben a jobbágycsalád számára ezeknek a terheknek a megfizetése?

3. SZAKÉRTŐI CSOPORT: A földesúr jogai és kötelességei

- **Forrásszöveg:**

„A földesúr (bárá, nemes, egyházi nagybirtokos) nemcsak gazdasági vezető volt, hanem joghatóságot is gyakorolt a birtokán élők felett. Kezébe tartotta a **bíráskodási jogot** (uradalmi bíróság), szabhatta ki a kisebb büntetéseket. Ugyanakkor kötelessége is volt: védelmet (oltalmat) kellett nyújtania a jobbágyainak háborús időkben vagy inség idején (pl. éhínségkor magtárból vetőmagot adni). A földesúr birtokában álltak a gazdasági kulcsfontosságú létesítmények is: a malom, a kocsmá, a mészárszék és a rév, amelyek használatáért a jobbágyoknak fizetniük kellett (ezeket nevezzük **regálé jellegű monopoljogoknak** vagy úri eszmei jövedelmeknek).”

- **Feladatok a csoport számára:**

1. Milyen bírói és igazgatási jogai voltak a földesúrnak a jobbágyok felett?
2. Milyen kötelezettségei voltak a földesúrnak a jobbágyokkal szemben (mit adott cserébe a sok adóért)?
3. Mit jelent az úri monopólium (pl. malomhasználat)? Hogyan egészítette ki ez a földesúr jövedelmét?

4. SZAKÉRTŐI CSOPORT: A jobbágyok jogai és jogállama (Szabadságjogok és korlátok)

- **Forrásszöveg:**

„A jobbágy jogi helyzete kettős volt. Egyrészt **szabadon költözhetett volna** elvileg (szabad menetel jobbágy joga), de ezt szigorú feltételekhez kötötték: csak akkor tehette meg, ha minden adóját befizette, nem maradt adóssága, és a földesúr hozzájárult. Bíróság előtt a földesúr bírója ítélezett felette, így a földesúr egyszerre volt bíró és az ellentétes érdekű fél is. Ugyanakkor a jobbágy birtokolhatta a ingóságait, örökíthette a telkének használati jogát (családon belül), és házasodhatott (bár ehhez is sokszor úri engedély kellett).”

- **Feladatok a csoport számára:**

1. Mit jelentett a jobbágyok személyi szabadsága és a szabad költözés joga a gyakorlatban? Miért volt nehéz elmenekülni vagy elköltözni?
2. Milyen öröklési és gazdálkodási jogaik voltak a jobbágycsaládoknak a telkük felett?
3. Hogyan befolyásolta a jobbágyok mindennapjait az a tény, hogy a földesúr volt a bírójuk is?

III. Alkalmazási feladat: Szituációs játék / Kerekasztal-vita

A helyzet:

„1350-et írunk egy magyarországi uradalomban. Ínséges esztendő van, a jégeső elverte a gabonát. A falu bírása (jobbágyok képviselője) küldöttséget vezet a földesúrhoz, hogy kérjenek halasztást a robot alól, valamint csökkentést a kilencedből. A földesúr azonban maga is nehéz helyzetben van, mert pénzt kell fizetnie a királynak a hadiadóra, és fel kell újítatnia a várat.”

- **Feladat a mozaikcsoportok számára:**
Játsszátok el a jelenetet! Két diák alakítsa a földesúri udvar tartószatvázait / magát a földesurat, ketten pedig a falu jobbágyságait képviselő küldöttséget. Hozzatok létre egy **kompromisszumos egyezséget**, amelyben érvényesülnek a gazdasági realitások, a jobbágyságok létbiztonsága és a földesúr kötelességei (védelme) is!

V. Hasznos linkek és digitális segédanyagok gyűjteménye

1. **Interaktív térkép és helytörténet:** [Mapire – Történelmi Térképek](#) – A középkori és korai újkori birtokrendszerek, várak és falvak térképes megjelenítése.
2. **Virtuális múzeumi kiállítás:** [Magyar Nemzeti Múzeum – Digitális gyűjtemények](#) – Középkori jobbágyleletmód, munkaeszközök és leletek fotói.
3. **Interaktív órai visszacsatolás és kvíz:** [Kahoot! / Mentimeter sablonok](#) – A fogalmak (robot, tized, majorság) játékos rendszerezésére az óra végén.
4. **Forrásalapú feladatok és archívum:** [Arcanum Digitális Tudástár](#) – Középkori oklevélrészletek és urbáriumok kutatásához emelt szintű diákoknak.

Részletes kooperatív óraterv: Caesar és Augustus – A Római Köztársaság bukásától a principátusig

- **Tantárok / Tantárgy:** Történelem
- **Célcsoport:** Középiskola (9–10. évfolyam)
- **Időtartam:** 2 tanítási óra (90 perc)
- **Fő célkitűzések:**
 - Julius Caesar hatalomra jutásának, egyeduralmi kísérletének és a polgárháborúnak a megismerése.
 - Augustus (Octavianus) konszolidációs politikájának, a principátus rendszerének és a császárkor kezdetének feltárása.
 - Kooperatív technikák alkalmazásával a diákok együttműködési, forráselemzési és prezentációs készségeinek fejlesztése.

Alkalmazott kooperatív technikák és eszközök

- **Jig-saw (Mozaikmódszer):** Szakértői csoportokban a Caesar- és az Augustus-korszak egyes részterületeinek feldolgozása, majd otthoni csoportokban a tudás megosztása.
- **Forgóútszerű feladatmegoldás / Gallup (Véleményvonal):** Forráselemzéshez és vitapontokhoz.
- **Hasznos digitális/online források az órához:** [Újkor.hu](http://Ujkor.hu), 1001tortenet.net, [Rubicon Online](http://RubiconOnline.com).

I. Óra: Julius Caesar és a Köztársaság alkonya (45 perc)

1. Hangulatébresztő és motiváció (5 perc)

- **Közös indítás:** Rövid kivetített forrásrészlet Caesar híres mondásából („*A kocka el van vetve*”) vagy egy antik érme képe.
- **Problémafelvetés:** *Hogyan juthat el egy politikus odáig, hogy a saját hazája ellen fegyvert fogjon, és miért bukott bele végül?*

2. Mozaikmódszer (Jig-saw) – A szakértői szakasz (15 perc)

Az osztály 4 fős báziscsoportokra oszlik, majd minden csoportból egy-egy tanuló átül a saját **szakértői csoportjába**, hogy elmélyüljön egy adott témában:

- **1. csoport (A triumvirátusok kora):** Az első triumvirátus (Caesar, Pompeius, Crassus) létrejötte és hatalmi osztozkodása.
- **2. csoport (A polgárháború):** A Rubicon átlépése, a pharsaloszi csata, Pompeius sorsa és Caesar egyeduralma (dictator perpetuus).

- **3. csoport (Caesar reformjai):** Naptárreform (Julián naptár), polgárjog kiterjesztése, államigazgatási intézkedések.
- **4. csoport (A idus martiae):** A Caesar elleni összeesküvés, a meggyilkolás körülményei és politikai következményei.

3. Tudásmegosztás a báziscsoportokban (15 perc)

- A szakértők visszatérnek az eredeti (bázis) csoportjaikba.
- Mindenki 3-4 percben, vázlatosan beszámol a saját témájáról a többieknek. A többiek jegyzetelnek, és közösen kitöltenek egy struktúrált eseménytérképet Caesar pályájáról.

4. Óra lezárása és reflexió (10 perc)

- **Gyors értékelés:** Minden csoport megfogalmaz egy mondatot arról, hogy szerintük Caesar megmentője vagy sírásója volt-e a Római Köztársaságnak.

II. Óra: Augustus és a principátus rendszere (45 perc)

1. Ismétlés és hídépítés (5 perc)

- Rövid hivatkozás az előző óra végére: Caesar halála után újabb polgárháború következik (Antoniuss és Octavianus küzdelme), amelyből Octavianus kerül ki győztesen (actiumi csata, Kr. e. 31).

2. Páros/Csoportos Forráselemzés: „A köztársaság látszata, az egyeduralkodó valósága” (20 perc)

- A diákok 3-4 fős kiscsoportokban dolgoznak. Minden csoport kap egy rövid szemelvényt Augustus önéletrajzából (*Res Gestae Divi Augusti*) vagy a kortárs történetíróktól (Suetonius/Tacitus).
- **Feladatlap kérdései:**
 1. Hogyan nevezte magát Augustus hivatalosan (principes – az első polgár), és hogyan álcázta a hatalmát?
 2. Milyen intézkedésekkel biztosította a belső békét (*Pax Romana*)?
 3. Milyen szerepet kapott a kultúra és a propaganda (pl. Vergilius, Horatius támogatása)?

3. Kooperatív állásfoglalás: A Principátus mérlege (12 perc)

- **Kerekasztal technika:** A csoportok papírlapra gyűjtik a principátus pozitív (béke, gazdasági felvirágzás, építkezések) és negatív (köztársasági szabadságjogok felszámolása, szenátus hatalmának csorbítása) oldalait.
- Egy-egy szóvivő egy-egy érvet mond a közös táblára gyűjtve.

4. Összegzés, értékelés és házi feladat (8 perc)

- **Tanári összegzés:** Augustus megteremtette a császárkort, amely több évszázados békét hozott a birodalomnak.
- **Ajánlott házi feladat / kutatómunka a gyűjteményből:** A diákoknak feladatként kiadható, hogy az [Újkor.hu](http://Ujkor.hu) vagy a [Rubicon Online](http://RubiconOnline.hu) oldalán nézzenek utána Augustus építkezéseinek („*Téglából kaptam Rómát, márványból hagyom*”) vagy Caesar naptárreformjának, és készítsenek egy 3 mondatos figyelemfelkeltő posztot az iskolai honlapra.

Tanári segédanyagok és értékelési szempontok

- **Formatív értékelés:** A csoportos munka során a tanár figyeli az együttműködést, a feladatmegosztást és az érvelések minőségét.
- **Differenciálás:** A gyengébb képességű tanulók kulcsszavas vázlatokat és irányított kérdéseket kapnak a forráselemzéshez, míg a kiválóbbak önállóan elemezik a történeti dilemmákat.

FELADATLAP: Caesar, a Köztársaság alkonya és Augustus principátusa

Név / Csoporttagok:

Osztály:

I. RÉSZ: Julius Caesar és a polgárháborúk kora (Mozaikmódszer – Szakértői gyűjtő)

Írjátok le a báziscsoportotokban megosztott információk alapján a Caesar pályájának kulcspillanatait!

1. **A triumvirátusok szerepe:** Mi volt az első triumvirátus célja, és kik alkották?

Válasz:
.....
.....

2. **A Rubicon átlépése (Kr. e. 49):** Miért volt ez sorsfordító pillanat? Mit jelent ma a mondás: „A kocka el van vetve”?

Válasz:
.....
.....

3. **Caesar intézkedései és egyeduralma:** Soroljatok fel két fontos reformot, amit Caesar nevéhez kötünk!

Válasz:

- a)
.....
- b)
.....

4. **Idus Martiae (Kr. e. 44. március 15.):** Mi történt ezen a napon, és miért szervezték meg az összeesküvést?

Válasz:
.....
.....

II. RÉSZ: Augustus és a principátus (Forráselemzés és értékelés)

Olvassátok el az alábbi forrásrészleteket, és válaszoljatok a kérdésekre!

Forrásrészlet Augustus önéletrajzából (*Res Gestae*): „Hatalmam tetőpontján semmiféle olyan tisztséget nem fogadtam el, amelyet őseim szokásai nem engedtek meg... Ezen időtől fogva mindenkinél nagyobb hatalommal bírtam, de tisztségben senkivel sem bírtam többet azoknál, akik a többi magistratusban munkatársaim voltak.”

1. **A hatalom álcája:** Hogyan viszonyult Augustus a hagyományos köztársasági tisztségekhez a fenti szöveg alapján? Miért volt ez fontos politikai fogás a részéről?

Válasz:
.....
.....

2. **A Pax Romana (Ρωμαϊκή béke):** Mi volt az előnye a birodalom polgárai számára Augustus egyeduralmának a korábbi évtizedek polgárháborúi után?

Válasz:
.....
.....

III. RÉSZ: Csoportos mérleg – Caesar és Augustus történelmi szerepe

Gyűjtsetek érveket csoportmunkában az alábbi táblázatba!

Történelmi személy	Pozitívumok / Érdemek (Miért tisztelték őket?)	Negatívumok / Kritikák (Mit róttak fel nekik?)
Julius Caesar	1.	1.
	2.	2.
Augustus	1.	1.
	2.	2.

EGER A TÖRÖK KOR VIHARÁBAN

Komplex kooperatív feladatbank - egység, mozaikmódszer és szerepjáték a 10. évfolyamos történelemoktatáshoz

- **Tantárgy / Téma:** Történelem (10. évfolyam) – A Magyar Királyság a három részre szakadás korában
- **Alkalmazott módszerek:** Kooperatív mozaikmódszer (Aronson), forráselemzés, szerepjáték, helytörténeti kutatás
- **Időkeret / Szervezés:** 2 x 45 perc (kombinált óra / projektjellegű tanegység) csoportos munkaformában

1. Tanári útmutató és módszertani célok

A feladategység elsődleges célja, hogy a tanulók ne pusztán passzív adatokként sajátítsák el az 1552-es egri ostromot és a hódoltságkori mindennapokat, hanem a helytörténeti források, a belső motiváció és a kooperatív tanulásszervezés (Aronson-féle mozaikmódszer) révén maguk építsék fel a történelmi valóság komplex képét.

- **Képességfejlesztési fókusz:** A forráskritikai szemlélet fejlesztése írott (krónikák, levelek), képi (metszetek, térképek) és statisztikai források alapján.
- **Attitűdfejlesztés:** Az empátia és a történelmi beleélés erősítése a különböző társadalmi szereplők (várvédő katona, török ostromló, egri polgár, rab) szemszögéből.
- **Helytörténeti dimenzió:** A szűkebb pátria (Eger városa és Heves vármegye) kulturális örökségének és emlékeinek felfedezése a globalizált világban.

2. I. Rész: A mozaikmódszer alkalmazása – „Az egri puzzle” (1. tanóra)

Az osztály 4–5 fős báziscsoportokra oszlik. Ezt követően minden csoportból egy-egy tanuló szakértői csoportot alkot, ahol elmélyül egy-egy specifikus altémában, majd visszatérve a báziscsoportba, tanítja meg társainak a saját részét.

Szakértői témák (Alcsoportok feladatai):

1. **Szakértői csoport – A katonai felkészülés és a vár:**
 - Dobó István védelmi stratégiája, a vár erődítései, a fegyverzet és a várvédők morális összetétele (forrás: Gárdonyi Géza regénye és korabeli hadinaplók részletei).
2. **Szakértői csoport – Az oszmán ostromló sereg:**
 - Ali és Ahmed pasa sereg-összevonása, török ostromtechnikák (aknászat, ostromtornyok, tüzérség) és a muszlim hadviselés sajátosságai (korabeli török krónikák szemelvényei alapján).
3. **Szakértői csoport – Helytörténet és a hétköznapi élet:**

- Élet a Vár alatt és a hódoltság hétköznapijai: adófizetés, kettős adóztatás, gazdasági élet, mezővárosi fejlődés és a lakosság megélhetési stratégiái Egerben.

4. Szakértői csoport – Haditechnika és innováció:

- Bornemissza Gergely tüzes kerekai, vegyifegyver-kísérletek a várvédelemben, kézművesség, innovációk és a leleményesség szerepe a harcban.

3. II. Rész: Interaktív szerepjáték és döntési szituáció (2. tanóra)

A második tanórán a megszerzett tudást egy interaktív helyzetgyakorlatban (szerepjátékban) alkalmazzák a tanulók.

- **A feladat címe:** „Haditanács Eger várában, 1552 szeptemberében”
- **A szituáció leírása:** A török tüzérség folyamatosan lövi a falakat, a belső vár omladozik, a lőpor- és élelmiszerkészlet fogy. A várat védő katonai vezetők, a várjobbágyok képviselői, a papság és az egri polgárság küldöttei rendkívüli haditanácsot tartanak Dobó István elnökletével.

Szerepek a csoportokon belül:

- **Dobó István kapitány / Tisztek:** A védelem feltétlen kitartását és a hősiesség ellenállást szorgalmazza („A hazáért mindhalálig”).
- **Egri polgárok képviselője / Főesperes:** A lakosság szenvedéseire, a sebesültek ellátására és a civilek védelmére hívja fel a figyelmet.
- **Bornemissza Gergely / Hadmérnök:** A vár műszaki állapotát, a falak javíthatóságát és Bornemissza új technikai eszközeinek bevetését sürgeti.
- **Realista várvédő / Követet küldők képviselője:** A túlerővel szembeni reális esélyeket és a becsületes megállapodás lehetőségét veti fel (belső konfliktusgenerálás).

4. Értékelési keret és kompetencia-mátrix

A feladatbank ezen egysége nem hagyományos feleltetéssel, hanem komplex, formatív értékelési rendszerrel zárul:

1. **Együttműködési készség (Mozaik értékelés):** Milyen hatékonysággal adta át a szakértő a tudást a báziscsoport többi tagjának?
2. **Történelmi argumentáció:** A szerepjátékban használt érvek történelmi megalapozottsága és a források pontos felhasználása.
3. **Egyéni önreflexió:** A tanulók által kitöltött önreflexiós kérdőív arról, hogy mit tanultak Eger múltjáról és a közösségi összefogás erejéről.

Kooperatív feladatcsomag: A honfoglalás és a magyarság vándorlása – Kárpát-medence a 9. század végén

Célközönség: 9. évfolyamos történelemóra

Téma: A magyarság vándorlása, életmódja, a kalandozások kora, a honfoglalás és hazatérés eseményei, valamint a Kárpát-medence geopolitikai helyzete a 9. század végén.

Alkalmazott kooperatív módszer: Mozaikmódszer (*Jigsaw*) + Térképes nyomozás / Forráselemző műhely

Időtartam: 2 tanítási óra (90 perc)

I. Tanári útmutató és óravázlat

1. Pedagógiai célok és kompetenciák

- **Ismeretszerzés:** A diákok értsék meg a magyarság őstörténetének utolsó állomásait (Etelköz), a honfoglalás okait (besenyő támadás, kazár kapcsolatok), valamint a Kárpát-medence elfoglalásának stratégiáját (Árpád-házi fejedelmek, Árpád és Kurszán szerepe, taktikák).
- **Kompetenciafejlesztés:** Térképhasználat és topográfiai tájékozódás (útvonalak, hágók, folyók), krónikaforrások (pl. Anonymus, bizánci források) kritikai elemzése, vizuális gondolkodás, csoportmunka.
- **Módszertan:** A mozaikmódszer biztosítja, hogy a hatalmas adattömeget (útvonalak, életmód, geopolitika, fegyverzet) a diákok egymásnak átadva, interaktív módon dolgozzák fel.

2. Az óra menete (90 perc)

- **1–10. perc:** Bevezetés. Motivációs PPT kivetítése: Lovasíjászok, leletek a karosi temetőkből. Miért hagyta el a magyarság a Keletet?
- **11–30. perc (1. szakasz - Szakértői csoportok):** A osztály 4-fős szakértői csoportokra oszlik. Minden csoport egy-egy kulcsfontosságú altémát dolgoz fel az alábbi források alapján.
- **31–55. perc (2. szakasz - Mozaik csoportok):** Új, vegyes csoportok alakulnak (minden csoportban van az 1., 2., 3. és 4. téma szakértője), és átadják egymásnak az ismereteket.
- **56–80. perc (Alkalmazás - Térképes stratégiai feladat):** „Hogyan foglalták el a hazát?” – Stratégiai térképelemzés és döntési helyzet a Vereckei-hágó és az al-dunai átkelés kapcsán.
- **81–90. perc:** Összegzés, digitális kvíz (Kahoot) és házi feladat.

II. Forrás- és Munkalapcsomag (A szakértői csoportok számára)

1. SZAKÉRTŐI CSOPORT: Etelköz és a honfoglalás kiváltó okai (A besenyő támadás)

- **Forrásszöveg:**

„A magyarok Etelközben laktak, de a besenyők (akiket a kazárok uszítottak ellenük) rátörtek a magyarok sátraira, miközben azok távol jártak. A magyarok visszatérve nagy vereséget szenvedtek, ezért elhatározták, hogy új hazát keresnek maguknak nyugaton, a Kárpát-medencében. Bíborbanszületett Konstantin bizánci császár feljegyzése szerint a magyarok hét törzse egyesült (Jenő, Kér, Keszi, Kürtgyarmat, Megyer, Nyék, Tarján), és vezérükül Álmos fiát, Árpádot választották, vérszerződést kötve.”

- **Feladatok a csoport számára:**

1. Hol élt a magyarság a honfoglalás előtt (Etelköz), és mi kényszerítette őket a költözésre?
2. Mi a **vérszerződés** jelentősége a magyar törzsszövetség életében?
3. Hogyan függött össze a kazár birodalom hanyatlása és a besenyők előretörése a magyarok helyzetével?

2. SZAKÉRTŐI CSOPORT: A Kárpát-medence a 9. század végén (Geopolitikai helyzet)

- **Forrásszöveg:**

„Amikor a magyarok elértek a Kárpátok gerincéhez, a medence nem volt lakatlan, de gyéren lakott térségnek számított. Kelet-Frank Birodalom (Német-római birodalom elődje), a Bolgár Kánság és a Morva Fejedelemség határvidéke volt, amelyek folyamatosan háborúztak egymással. A medencében szláv népesség élt (például Szvatopluk morva fejedelem fennhatósága alatt), de avar emlékek is éltek még. A magyarok ezt a megosztottságot kihasználva, szövetségeket kötve vagy éppen ellenfeleiket kijátszva hatoltak be a hazába.”

- **Feladatok a csoport számára:**

1. Milyen államok és népek vették körül a Kárpát-medencét a honfoglalás idején?
2. Miért volt kedvező stratégiai helyzet a Kárpát-medence (természetes védelem a Kárpátokkal, folyóvizek)?
3. Hogyan használták ki a magyarok a környező hatalmak (frankok, bolgárok, morvák) ellenségeskedését?

3. SZAKÉRTŐI CSOPORT: A honfoglalás menete (Stratégia és útvonalak)

- **Forrásszöveg:**

„A honfoglalás nem egyetlen roham volt, hanem több lépcsős, jól megszervezett folyamat (895 körül). Árpád és a főerők a Vereckei-hágón átkelve északkeletről érkeztek az Alföldre, míg a besenyők hátba támadták a gyepüket védőket. Anonymus krónikája szerint Árpádék fokozatosan vették birtokba a földeket. Ezzel párhuzamosan a honfoglaló magyarok seregei (többek között Kurszán vezetésével vagy a dél-orosz sztyeppéről érkező besenyő-ütközések elől menekülve) más hágókon is beáramlottak. 907-ben a pozsonyi csatában pedig megsemmisítő vereséget mértek a bajor seregekre, biztosítva az új haza határait.”

- **Feladatok a csoport számára:**

1. Melyik hágón át keltek át a főerők a Kárpátokon, és kik vezették a honfoglalást?
2. Miért volt jelentős a **907. évi pozsonyi csata** a magyar államalapítás és a honfoglalás szempontjából?
3. Igaz-e az a romantikus elképzelés, hogy ellenállás nélkül, „üresen” foglalták el a medencét?

4. SZAKÉRTŐI CSOPORT: A honfoglaló magyarság életmódja, fegyverzete és kultúrája

- **Forrásszöveg:**

*„A honfoglaló magyarság félnomád életmódot folytatott: fő foglalkozásuk az állattartás (ló, szarvasmarha, juh) volt, de ismerték a földművelést is (a helyi szláv lakosságtól is tanulva). Katonai erejük alapja a kiválóan képzett **könnyűlovasság harcmodor** volt (visszacsapó új, cseles megfutamodás, majd hirtelen ellentámadás). A régészeti leletek (pl. honfoglaló női és férfi sírok Karoson, Kenézlőn) gazdag ezüst veretes szerszámzatokat, tarsolylemezeket, szabtyákat és ékszereket mutatnak, amelyek magas szintű fémművességről tanúskodnak.”*

- **Feladatok a csoport számára:**

1. Írjátok le a honfoglaló magyarok harcmodorát (miért féltek tőlük Nyugat-Európában)?
2. Milyen volt a társadalmuk felépítése (nemzetségek, törzsek, vezérek, szabadok)?
3. Mit árulnak el a honfoglalás kori temetők (pl. tarsolylemezek, ékszerek) a magyarság kultúrájáról és keleti kapcsolatairól?

III. Alkalmazási feladat: Térképes stratégiai műhely

A feladat a mozaikcsoportok számára:

Képzeljétek el, hogy ti vagytok Árpád fejedelem törzsfői a Kárpátok kapujában, 895 tavaszán!

1. *Hova irányítanátok a fősereget, ha hírt kapátok arról, hogy a Vereckei-hágónál besenyő lesállítás vagy morva határőrök várnak?*

2. *Melyik folyó völgye mentén alakítanátok ki az első szállásterületeket, és miért fontos a Duna-Tisza köze a nomád életmód szempontjából?*
Készítsetek egy 3 pontos „Had- és települési tervet” a csoportban összegyűjtött ismeretek alapján, majd mutassátok be röviden!

V. Hasznos linkek és digitális segédanyagok gyűjteménye

1. **Interaktív térkép és animáció:** [Magyarságkutató Intézet / Történelmi Térképek](#) – A honfoglalás fázisainak animációs bemutatása és régészeti lelőhelyek.
2. **Virtuális régészeti kiállítás:** [Nemzeti Múzeum – Honfoglalás kori gyűjtemények](#) – Tarsolylemezek, fegyverek, honfoglaló női és férfi viseletek nagy felbontású fotói.
3. **Interaktív órai visszacsatolás:** [Kahoot! Honfoglalás kvíz sablon](#) – A fontos fogalmak (Vereckei-hágó, vérszerződés, Etelköz, tarsolylemez) játékos ellenőrzésére.
4. **Forrásalapú kutatás emelt szintre:** [Arcanum – Anonymus: Gesta Hungarorum](#) – A krónika eredeti részletei és magyar fordításai a honfoglalás mondáiról.

A tatárjárás (1241–1242) és IV. Béla reformjai

Időtartam: 90 perc (2 x 45 perc)

Alkalmazott módszer: Forráselemző állomások + Problémamegoldó kooperatív műhely

Óravázlat és Időbeosztás:

- **1–10. perc:** Bevezetés, tatárjárás kori pusztítások vizuális bemutatása (muhi csata helyszíne).
- **11–35. perc (Szakértői csoportok):**
 1. *A mongol taktika és a muhi csata (1241) okai és menete*
 2. *A pusztulás mértéke és a tatárok kivonulásának (1242) körülményei*
 3. *IV. Béla várépítési politikája és a kővárak szerepe*
 4. *Telepítési politika: kunok és német hospesek hívása (Második honalapítás)*
- **36–60. perc (Mozaik szakasz):** Tudásmegosztás és az összefüggések feltárása.
- **61–85. perc (Alkalmazás):** „IV. Béla király válságstábjá” – Sajtóközlemény vagy királyi pátenst megírása az ország újjáépítéséről és a várépítési programról.
- **86–90. perc:** Értékelés, reflexió.

Forrás- és Munkalapcsomag:

- *Szakértői források:* Rogerius mester *Siralmas énekéből* részletek, IV. Béla oklevelei.
- *Feladatok:* Forráskritika, a muhi csata taktikai hibáinak elemzése, a várépítési hullám gazdasági-katonai hatása.

I. BEVEZETÉS ÉS VIZUÁLIS INDÍTÁS (1–10. perc)

Vizuális Bevezetés: A muhi csata és a pusztulás (Projektor képe vagy interaktív tábla)

- **1. Képválogatás / Forrásvizualizáció:**
 - *Kép A:* Részlet a 14. századi Képes Krónikából (a muhi csata ábrázolása, ahol a mongolok veszedelmesen zárt alakzatban nyílzáppal borítják el a magyar tábor).
 - *Kép B (Helyszíni térképvázlat):* A Sajó menti csatatér rekonstrukciója (Sajó hídjá, Muhi falu, a szekérvár körüli magyar tábor és a mongol átkelési pontok).

- **Indító kérdés a diákoknak (1-2 perc fókusz):**
„Nézzétek meg a Képes Krónika részletét! Mit vesztek észre a magyar tábor védekezésén? Miért lehetett végzetes hiba beszorulni a szekérvárba ahelyett, hogy nyílt mezőn harcoltak volna?”

II. SZAKÉRTŐI CSOPORTOK ÉS FORRÁSOK (11–35. perc)

A tanulók 4 csoportra oszlanak. Minden csoport megkapja a saját témájához tartozó szöveges forrást és feladatsort.

1. Csoport: A mongol taktika és a muhi csata (1241) okai és menete

- **Forrásszöveg (Rogerius mester *Siralmas ének* című műve alapján adaptálva):**
„A tatárok nem bocsátkoztak azonnal nyílt harcba, hanem csellel és fegyelemmel küzdöttek. Amikor a magyarok a Sajó partján táborot vertek és szekérvárat alakítottak ki, azt hitték, biztonságban vannak. Ám éjszaka a tatárok követőkkel és nyílzáporral árasztották el a tábor minden oldalról, elvágva a menekülés útját. Amikor pedig a magyarok kitörni próbáltak, a tatárok meghátrálást színlelve törbeccsálták őket a nyílt mezőn, majd könnyörtelenül bekerítették és felkoncolták mindannyiukat.”
- **Feladatok a csoportnak:**
 1. Nevezzétek meg a mongol hadviselés két legfőbb elemét a forrás alapján!
 2. Mi volt a magyarok legsúlyosabb taktikai hibája a táborhely kiválasztásánál és felállításánál?
 3. Gyűjtsetek össze 2 okot, miért bizonyult hatástalannak a feudális lovagi sereg a mongol könnyűlovassággal szemben!

2. Csoport: A pusztulás mértéke és a tatárok kivonulásának (1242) körülményei

- **Forrásszöveg (Középkori krónikák és oklevelek nyomán):**
„Az ország lakosságának jelentős része – egyes becslések szerint 30-50%-a – veszett oda a pusztítás, az éhínség vagy a járványok miatt. A falvak elnéptelenedtek, a templomokat felgyújtották. Azonban 1242 márciusában váratlan dolog történt: Batu kán hirtelen kiűrtette az országot és visszavonult kelet felé. Ennek fő oka az volt, hogy hírért vette Nagy Ögödej nagykán halálának Karakorumban, és a mongol törvények (kurultáj) értelmében a vezéreknek részt kellett venniük az új nagykán megválasztásában.”
- **Feladatok a csoportnak:**
 1. Becslések szerint mekkora demográfiai veszteség érte Magyarországot a tatárjárás alatt?
 2. Mi volt a fő geopolitikai/belső oka annak, hogy a tatárok kivonultak Magyarországról 1242-ben?

3. Milyen állapotban találták a túlélők az országot a kivonulás után?

3. Csoport: IV. Béla várépítési politikája és a kővárak szerepe

- **Forrásszöveg (IV. Béla 1250 körül kiadott okleveléből):**
„Tapasztalván ugyanis, hogy a tatárok kegyetlen támadása során fából és földből épített erődítményeink nem tudtak ellenállni, elhatároztuk, hogy az országot kővárakkal és erős kőkerítésekkel vesszük körül. Megengedtük báróinknak, ispánjainknak és egyházainknak, hogy saját birtokaikon kővárakat emeljenek, mert csak így biztosíthatjuk népiünk megmenekülését egy újabb veszedelem idején.”
- **Feladatok a csoportnak:**
 1. Milyen építőanyagot váltott fel a kő és miért?
 2. Hogyan változott meg a király addigi politikája a bárói várépítések engedélyezésével kapcsolatban (korábban ki építhetett várat)?
 3. Mi volt a várak stratégiai funkciója a kettős védelmi rendszerben (menedékhely + ellenállási pont)?

4. Csoport: Telepítési politika: kunok és német hospesek hívása (Második honalapítás)

- **Forrásszöveg (IV. Béla pátlenséből a kunok betelepítéséről):**
„Miután a tatárok pusztítása miatt az ország elnéptelenedett, a hazánkba menekült kun népnek szállásterületeket adtunk a Duna-Tisza közti pusztákon, hogy katonai szolgálatukkal védjék határainkat. Ezzel párhuzamosan nyugatról német hospeseket (vendégmunkásokat, telepeseket) hívtunk be, akik városokat alapítottak, iparral és kereskedelemmel éllesztették újjá az elpusztult gazdaságot.”
- **Feladatok a csoportnak:**
 1. Milyen területen kaptak szállásterületet a betelepülő kunok, és mi volt a fő kötelezettségük?
 2. Kik voltak a német hospesek, és milyen szerepet játszottak az újjáépítésben?
 3. Miért nevezzük ezt az időszakot historiográfiailag „Második honalapításnak”?

III. MOZAIK SZAKASZ: TUDÁSMEGOSZTÁS (36–60. perc)

- **Szervezés:** Új, vegyes csoportok alakulnak úgy, hogy minden 4 fős csoportban legyen egy-egy szakértő az 1., 2., 3. és 4. témából.
- **Feladat:** Mindenki 2-2 percen összefoglalja a saját területét a többieknek, majd közösen válaszolnak a következő **összefüggés-vizsgáló kérdésekre:**

1. *Hogyan vezetett a muhi csata veresége (1. és 2. csoport) ahhoz, hogy IV. Béla radikálisan átalakítsa a védelmi stratégiáját a kővárak építésével (3. csoport)?*
2. *Miért volt szükség a betelepítésekre (4. csoport) ahhoz, hogy az elnéptelenedett ország (2. csoport) gazdaságilag és katonailag újra lábra álljon?*

IV. ALKALMAZÁS: „IV. BÉLA KIRÁLY VÁLSÁGSTÁBJA” (61–85. perc)

Feladatkiírás a csoportok számára (Kivetítve / Munkalapon)

Képzeljétek el, hogy 1242 tavaszát írjuk. A tatárok kivonultak, de az ország romokban hever. IV. Béla összehívta a királyi válságstábot, hogy azonnali cselekvési tervet dolgozzanak ki.

Feladatokat: Készítsetek el egy hivatalos **Királyi Pátenst (rendeletet)** vagy egy **13. századi "sajtóközleményt"** az ország lakosságának és a nagybirtokosoknak címezve, amelyben bemutatjátok a jövőre vonatkozó reformokat!

A dokumentumnak tartalmaznia kell a következő 3 kötelező pillért:

1. **Biztonsági reform:** A várépítési program kötelezővé tétele / engedélyezése (kővárak fontossága).
2. **Népesség- és gazdaságpolitika:** A kunok és német hospesek betelepítésének indoklása és feltételei.
3. **Birtokpolitika rendezése:** A királyi birtokok visszavétele és a hűséges bárók jutalmazása a stabilitás érdekében.

Formai követelmény: Legyen határozott, királyi hangvételű, strukturált (pontokba szedett), és terjedjen ki legalább 150-200 szóra.

V. ÉRTÉKELÉS ÉS REFLEXIÓ (86–90. perc)

- **Gyors ön- és csoportértékelés (Exit Ticket):**
 - Minden diák egy kis cédulára leírja a válaszát az alábbi két kérdésre:
 1. *Mi volt a legfontosabb tényező abban, hogy Magyarország túlélte a tatárjárást?*
 2. *Melyik reform (várépítés vagy betelepítés) volt szerinted a leglátványosabb hatású?*
- **Tanári összegzés:** A legfontosabb történelmi tanulság kiemelése: IV. Béla nemcsak újjáépítette az országot, hanem egy modern, várakra és szakképzett lakosságra épülő középkori állammá formálta át Magyarországot.

Javasolt digitális/eszközhasználati tippek a tanár számára:

- Ha van digitális tábla, a **muhi csata térképét** érdemes animált formában (vagy nyíl-jelölésekkel) kivetíteni a mozaik szakasz alatt.
- A válságstáb dokumentum megírásához adhatunk sablont (pl. „*Mi, IV. Béla, Isten kegyelméből Magyarország királya... elrendeljük...*”).

A középkori falu és a várak világa (Gazdaság, társadalom, életmód)

- **Korosztály:** 9. évfolyam
- **Időtartam:** 2 tanítási óra (90 perc)
- **Fő célkitűzések:** A középkori jobbágyság mindennapjainak, a földesúri gazdálkodásnak (nyomásos gazdálkodás) és a várak védelmi/lakóhely funkcióinak feltárása.
- **Alkalmazott módszer:** Szerepjáték / Szakértői szerepkörök (Role-play) és kooperatív poszterkészítés.

Óraterv menete:

1. **Hangulatébresztő (10 perc):** Képek bemutatása középkori várakról (pl. Diósgyőr, Eger) és falusi életképekről. Miért éppen oda épültek a várak?
2. **Szerep-alapú csoportmunka (45 perc):** A csoportok tagjai különböző társadalmi szerepeket öltenek magukra, és egy középkori birtok életét tervezik meg:
 - **Földesúr / Várúr:** A vár védelme, adók beszedése, igazságszolgáltatás.
 - **Jobbágycsalád feje:** Mezőgazdasági munkák, nyomásos gazdálkodás (két- vagy háromnyomásos rendszer), robot, dézsma.
 - **Kézműves / Kovács:** Szerszámkészítés, kereskedelem, céhek előzményei.
 - **Pap / Egyházi személy:** Tized fizetése, templom mint közösségi központ, oktatás.
3. **Produktum létrehozása (20 perc):** A csoportok összeállítják egy képzeletbeli középkori uradalom „kötségvetését” és életmód-térképét (Mit termelnek? Hogyan védekeznek egy esetleges ostrom alatt?).
4. **Bemutató és értékelés (15 perc):** Rövid 2 perces prezentációk a csoportoktól. Összehasonlítják, kinek volt nehezebb sorsa a középkorban.

2. TÉMA: A középkori falu és a várak világa

(Gazdaság, társadalom, életmód)

1. feladat: Az uradalmi költségvetés – Gazdálkodási kihívás

- **A feladat:** Egy középkori falu és vár birtokosai vagytok. A királytól feladatot kapjátok: fel kell készülni egy 3 hónapos várromboló ostromra!
- **A munka lépései:**

1. Osszátok szét a javakat: mennyi gabonát, húst és bort kell bezárni a várba a jobbágyok terméséből, és mi maradhat a faluban?
2. Számoljátok ki: ha a háromnyomásos gazdálkodásban a föld egyharmada ugaron van, hogyan tudjátok növelni a tartalékot?

2. feladat: Jobbágyi panasznap (Szerepjáték)

- **A feladat:** A csoport egyik fele a fukarkodó földesúr, a másik fele a panaszkodó jobbágyok küldöttsége.
- **A munka lépései:**
 1. A jobbágyok hozzanak fel 3 konkrét panaszt (pl. túl magas robot, igazságtalan dézsma, elhanyagolt utak), a földesúr pedig adjon rájuk magyarázatot vagy utasítsa el azokat!
 2. Kössetek kompromisszumot egy írásos egyezményben!

3. feladat: Várarchitektúra – Válasszatok védelmi stratégiát!

- **Feladat:** Új várat kell építenetek egy hegytetőre az ellenséges portyák ellen.
- **A munka lépései:**
 1. Vitassátok meg: mi legyen fontosabb: a vastag kőfal, a mély kút a vár belsejében, vagy a bonyolult kapurendszer (csapóhíd, felvonóhíd)?
 2. Rajzoljátok le vázlatosan a vár legfontosabb védelmi pontjait, és indokoljátok meg a választásotokat!

KÖZÉPKORI VÁROSI ÉLET ÉS CÉHVILÁG

Komplex projektfeladat és kooperatív műhely a 9. évfolyam számára („A városi levegő szabaddá tesz”).

- **Tantárgy / Téma:** Történelem (9. évfolyam) – A középkori civilizáció virágkora, városok és céhek
- **Alkalmazott módszerek:** Projektpedagógia, kooperatív csoportmunka, jogalkotási és marketing szimuláció
- **Időkeret / Szervezés:** 2 x 45 perc (kombinált projektmunka)

1. Tanári útmutató és módszertani célok

A modul célja a középkori gazdasági mentalitás, a városi autonómia (önkormányzat, adózás, bíraskodás) és a céhrendszer szigorú erkölcsi/minőségi előírásainak megismerése kreatív, alkotó feladatokon keresztül.

2. A feladat részletei: Városalapítás és céhszabályzat

1. **Városalapító oklevél:** A csoportok szabad királyi városi rangért folyamodó települést alapítanak (pl. falak építése, piacjog megszerzése a királytól).
2. **Céhszabályzat kidolgozása:** Kovácsok, posztókészítők, pékek céhének megalapítása: nyersanyagbeszerzés, árszabás, kontárok büntetése, remekmű követelmények.
3. **Vállalkozói kiállítás:** A városi vásár és piactér rekonstrukciója, reklámtáblák, portékák bemutatása poszteren.

KÖZÉPKORI VÁROSI ÉLET ÉS CÉHVILÁG

I. Óravázlat és tanári útmutató

1. óra: A városalapítás és az autonómia küzdelme (45 perc)

- **Bevezetés (10 perc):**
 - Hangulatfelkeltés: A „Stadtluft macht frei” (A város levegője szabaddá tesz) elv tisztázása. Melyik társadalmi rétegnek és miért jelentett ez menekülést? (Jobbágys, földesúri fennhatóság alóli kiválás).
 - A csoportok kialakítása (4-5 fős csapatok, „városi tanácsok”).
- **1. Fő feladat – Városalapító oklevél megírása (25 perc):**
 - A csapatok megtervezik saját szabad királyi városukat (név, földrajzi fekvés, kiváltságok).

- Kooperatív elem: **Mozaik (Jigsaw) módszer** vagy szereposztás a csoporton belül (bíró, polgármester, kereskedő, krónikás).
- **Levezetés, összegzés (10 perc):**
 - Az oklevelek rövid bemutatása, a királyi jogok (adókedvezmény, vámmentesség) megvitatása.

2. óra: Céhvilág, minőségellenőrzés és piaci vásár (45 perc)

- **Bevezetés (5 perc):**
 - A céhrendszer alapelvei: monopólium, versenytilalom, szigorú minőségellenőrzés, kontárok kiszűrése.
- **2. Fő feladat – Céhszabályzat kidolgozása (20 perc):**
 - A csapatok szakmákat választanak (kovácsok, posztókészítők, pékek), és megírják a céh alapszabályát (nyersanyag, ár, büntetés, remekmű).
- **3. Fő feladat – Vállalkozói kiállítás és reklám (15 perc):**
 - A középkori piactér rekonstrukciója: egy A/3-as plakát (vagy digitális felület) megtervezése, amelyre reklámtábla és termékbemutató kerül.
- **Értékelés és zárás (5 perc):**
 - Kölcsönös értékelés (peer review): a csoportok szemlézik egymás piacát.

II. Feladatlapok és munkalapok a diákok számára

1. Munkalap: Városalapító oklevél (1. csoportfeladat)

Küldetés: Csapatotok egy királyi birtokon fekvő, jelentéktelen falucskából kíván **szabad királyi várost** formálni. Ehhez meg kell győznötök a királyt (a tanárt / többi csoportot), és meg kell fogalmaznotok a város alapító oklevelét.

Feladatok:

1. A város identitása:

- Találjatok ki egy nevet a városotoknak! (pl. *Argentumfalva*, *Novopolisz*)
- Hol fekszik? (Folyó mellett, kereskedelmi út kereszteződésében, hegyvidéken?)
Miért stratégiai hely ez?

2. Kiváltságok kérése a királytól:

- Válasszatok ki **hármat** az alábbi jogok közül, amelyeket leginkább meg akartok szerezni, és indokoljátok meg:
 - *Vásártartási jog* (hetivásár / országos vásár)
 - *Árumegállítási jog* (a kereskedőknek be kell menniük a városba és árulniuk kell)
 - *Saját bírászkodás és önkormányzat* (saját bíró és esküdtek választása)
 - *Egyösszegű adózás* (a királynak évente egyszer fizetnek egyben, nincs földesúri zaklatás)
 - *Várfalépítési jog*

3. Az oklevél megírása: Írjátok meg az oklevél pecsétes preambulumát (bevezetőjét) a középkori kancelláriai stílust imitálva („Mi, ... Isten kegyelméből...”).

2. Munkalap: Céhszabályzat kidolgozása (2. csoportfeladat)

Küldetés: Városotokban elengedhetetlen a gazdasági rend fenntartása. Alapítsátok meg a **Kovácsok, Posztókészítők (vagy takácsok)** vagy **Pékek** céhét! Hozzátok létre a céh szigorú törvénykönyvét.

Szemponstör a céhszabályzathoz (Válaszoljátok minden pontra!):

1. Monopólium és nyersanyag:

- Hogyan véditek meg a céh tagjait a külső versenytől?
- Hogyan szerzitek be a nyersanyagot (pl. vasérc, gyapjú, liszt) igazságosan, hogy ne legyen árverseny a mesterek között?

2. Árszabás és minőség:

- Mennyiért adható el egy egység áru (pl. egy patkó, egy rőf posztó, egy cipó kenyér)? Mi történik azzal a mesterrel, aki olcsóbban vagy drágábban árul?
- Mi a minőségi követelmény? (Pl. a kenyér súlya nem lehet kevesebb 1 kg-nál, a posztó nem foszolhat).

3. A kontárok (kontármunka) büntetése:

- Mit tesz a céh azzal a zugárussal vagy kontárral, aki nem fizet tagdíjat, mégis árul a piacon? (Találjátok ki egy jellegzetes középkori büntetést, pl. „*a rossz kenyeret a péksüteménnyel együtt a Dunába/patakba hajítják*” vagy „*a kontár szerszámait elkobozzák és összetörik*”).

4. A remekmű követelménye:

- Milyen tárgyat kell elkészítenie a legénynek ahhoz, hogy **mesterré** válhasson? Írjátok le részletesen a vizsgamunkát!

3. Munkalap: Vállalkozói kiállítás és piactér (3. csoportfeladat)

Küldetés: Nyílik a középkori országos vásár! Készítsetek egy **A/3-as plakátot vagy digitális hirdetést**, amely bemutatja céhtagjaitok portékáit és a várost.

A plakát elemei:

- 1. Céhjelvény / Cégér:** Rajzoljatok vagy tervezetek egy középkori stílusú cégért (címerpajzs alakú, jellegzetes szimbólummal, pl. óriási óra, kalapács, búzakarász).
- 2. Reklám / Szlogen:** Írjatok egy figyelemfelkeltő, rímes vagy épp ünnepélyes szlogent, amellyel a kikiáltó csalogatja a vásárlókat a piactéren!
 - *Példa:* „Jó bor nem kell üzérkedni, ki nálunk vesz, nem fog tévedni! Kovácsmester patkója ló, számár, öszvér, mind jó!”
- 3. Árlista és Akció:** Tüntessétek fel a termékeket és a középkori mértékegységeket (pl. dénár, garas, font, rőf).

III. Tanári segédlet

A projekt végén az alábbi szempontok alapján értékelhető a csoportok munkája (1–5 skálán):

Értékelési szempont	1 pont (Kezdő)	3 pont (Átlagos)	5 pont (Kiváló / Céhmesteri szint)
Történelmi hitelesség	Csak modern elemeket tartalmaz.	Felismeri a korszak alapfogalmait.	Kreatívan és pontosan használja a középkori terminusokat (céh, kontár, kiváltság, remekmű).
Kooperáció és munkamegosztás	A csoportban csak 1-2 ember dolgozott.	Mindenki kivette a részét, de kevés az összhang.	Kiváló belső munkamegosztás, minden szerepkör érvényesül.
Problémamegoldás & kreativitás	Sablonos, felszínes válaszok.	Logikus szabályok, de kevés részlet.	Eredeti ötletek a büntetésekben, oklevélben, részletes szabályzat.

Mátyás király és a fekete sereg

Időtartam: 90 perc (2 x 45 perc)

Alkalmazott módszer: Forráselemző állomások + hadtörténeti elemző műhely

Óravázlat és időbeosztás:

- **1–10. perc:** Bevezetés, a banderialis sereg válsága és a zsoldoshadsereg szükségszerűsége.
- **11–35. perc (Szakértői csoportok):**
 1. *A Fekete Sereg megszervezése és szerkezete (Huszita hatás, fegyvernemek)*
 2. *Harcmodor és technikai újítások (Lőfegyverek, tüzéség, fegyelem)*
 3. *Pénzügyi háttér: adóreformok és a rendkívüli hadiadó terhei*
 4. *A Fekete Sereg szerepe Mátyás külpolitikájában (Cseh háborúk, bécsi győzelem, török elleni védelem)*
- **36–60. perc (Mozaik szakasz):** Tudásmegosztás és rendszerezés.
- **61–85. perc (Alkalmazás):** „*Hadtörténeti haditanács*” – Elemzés készítése arról, miért volt hatékony, de pénzügyileg fenntarthatatlan a Fekete Sereg a korabeli viszonyok között.
- **86–90. perc:** Összegzés, Kahoot kvíz.

Forrás- and Munkalapcsomag:

- *Szakértői források:* Galeotto Marzio feljegyzései Mátyás seregéről, korabeli királyi adórendeletek.
- *Feladatok:* Fegyvernemek összehasonlítása, a zsoldoshadsereg gazdasági terheinek kiszámítása példák alapján.

1. Csoport: A Fekete Sereg megszervezése és szerkezete

- **Téma:** Huszita katonai hagyományok átvétele, állandó zsoldoshadsereg, fegyvernemek.

Forrás: *Részlet Galeotto Marzio: Mátyás király kiváló, bölcs, tréfás mondásairól és tetteiről szóló könyv alapján (adaptált)* „Mátyás volt az első, aki észrevette, hogy a háború nem a rendetlenkedő nemesi bandériumokon múlik, hanem a fegyelmen és a rendszeres fizetésen. Katonáit törzsekre, zászlóaljakra osztotta. Átvette a husziták harcmódorát: a szekérvárat és a kézi lőfegyverek mesteri alkalmazását. Serege magvát a nehézlovakok adták, de hatalmas súlyt fektetett a gyalogságra és a tüzérségre is, amelyeket soha mielőttani magyar király nem alkalmazott ilyen tömegben.”

- **Feladatok a csoport számára:**

5. **Forráselemzés:** Mi volt Mátyás alapvető felismerése a hagyományos bandériális sereghez képest?
6. **Huszita hatás:** Hogyan kapcsolódott a huszita katonai örökség (szekérvár, lőfegyverek) Mátyás hadszervezetéhez?
7. **Szerkezeti vázlat:** Gyűjtsétek össze a Fekete Sereg fő fegyvernemeit (Nehézlovasság, Gyalogság, Tüzérség) és határozzátok meg a feladatukat!

2. Csoport: Harcmódor és technikai újítások

- **Téma:** Lőfegyverek (kézifegyverek, szakállas puskák, ágyúk), harcászati fegyelem.

Forrás: *Kortabeli leírás Mátyás tüzérségéről és kézifegyvereseiről* „A gyalogság jelentős része tüzelni tudott: minden ötödik-hatodik katona kézi lőfegyvert (szakállas puskát vagy muskétát) viselt, ami ritkaságnak számított akkoriban Európában. Az ágyúkat és a bombákat öntötték, méretüket és hatótávolságukat folyamatosan fejlesztették. A katonák nem a zsákmányért, hanem a fix zsoldért harcoltak, így fegyelmük acélkemény volt; a parancsok megszegését halállal büntették.”

- **Feladatok a csoport számára:**

8. **Technikai előny:** Miért jelentett forradalmi újítást a kézifegyverek (pl. szakállas puskák) ilyen arányú alkalmazása a gyalogságban?
9. **Fegyelem:** Mi tartotta össze a zsoldosokat a csatatéren, miért volt fontos a szigorú fegyelem?
10. **Összehasonlítás:** Hasonlítsátok össze a középkori lovagi harcmódort Mátyás lőporos, tüzérséggel támogatott hadviselésével!

3. Csoport: Pénzügyi háttér – Adóreformok és terhek

- **Téma:** A zsoldoshadsereg fenntartásának ára, rendkívüli hadiadó, kincstári reformok.

Forrás: *Részlet Mátyás 1467-es kincstári rendeletéből és adóügyi reformjaiból* „A király eltörölte a korábbi adófajták alóli mentességeket. Bevezette a kapuadó helyett a füstadót (minden telek, azaz füst után szedve), megszüntette a kincstári kamara hasznát, és helyette a koronavámost vezette be. Évente a Fekete Sereg fenntartása több százezer aranyforintot emésztett fel, amit csak az ország apraja-nagyja – jobbágyok, polgárok – által befizetett rendkívüli hadiadókból lehetett fedezni.”

- **Feladatok a csoport számára (Számolási feladat):**

11. **Gazdasági teher:** Tételezzük fel, hogy az országban 150000 adózó füst (háztartás) van, és az éves rendkívüli hadiadó portánként 1 aranyforint. Mekkora összeg folyik be ebből a kincstárba?
12. **Költségszámítás:** Ha a Fekete Sereg fenntartása éves szinten mintegy 500000 aranyforintot emésztett fel, a fenti adóból származó bevétel fedezi-e teljes egészében a költségeket? Ha nem, honnan teremthette elő a többi a király?
13. **Következmény:** Milyen feszültséget szült a társadalomban ez az állandó, rendkívüli adóterhelés?

4. Csoport: A Fekete Sereg szerepe a külpolitikában

- **Téma:** Cseh háborúk, bécsi győzelem (1485), török elleni védelem.

Forrás: *Krónikai feljegyzés Mátyás győzelmeiről* „Mátyás nemcsak védekezett, hanem támadott is. Csehországban a husziták ellen küzdött a cseh királyi koronáért, majd 1485-ben bevonult Bécsbe, bekerítve és elfoglalva Alsó-Ausztria jelentős részét. Délen pedig megálljt parancsolt a töröknek: Jajca várának védelme és a déli határvédelem rendszerének kiépítése mind a Fekete Sereg erején nyugodott.”

- **Feladatok a csoport számára:**

14. **Haditerületek:** Mutassátok be térképi vagy logikai alapon, hogy a Fekete Seregnek egyszerre hány felé kellett helytállnia (Nyugat vs. Dél / Csehország/Ausztria vs. Oszmán Birodalom)!
15. **Stratégiai dilemma:** Mátyás nyugati irányú hódításai (Bécs, Csehország) vagy a török elleni védelem volt-e költségesebb? Melyikre helyezte a hangsúlyt?
16. **Értékelés:** Miért volt kettős a sereg szerepe a kortársak szemében?

II. MOZAIK SZAKASZ (Tudásmegosztás)

- **Feladat a tanulónak:**
 - A szakértői csoportok feloszlanak, és új, 4 fős „vegyes” csoportok alakulnak (minden csoportban van 1-1 szakértő az 1., 2., 3. és 4. témából).
 - Mindenki **3 percben** összefoglalja a saját területét a többieknek.
 - A többi csapattag rövid jegyzetet készít a négy pillérről (Szervezet + Harcmódor + Pénzügy + Külpolitika).

III. ALKALMAZÁS: „Hadtörténeti haditanács”

- **Feladat:** Helyezkedjétek bele egy 15. századi királyi tanácsadó vagy főtárnok szerepébe! Készítsetek egy rövid, 3-4 pontos elemzést / jelentést Mátyás király számára a következő kérdés megválaszolásával:

Központi kérdés: *Miért volt katonailag rendkívül hatékony, ám gazdaságilag fenntarthatatlan a Fekete Sereg a korabeli Magyarország viszonyai között?*

- **A jelentés szempontjai (Vázlat pontjai a tanulónak):**
 17. *Katonai hatékonyság indokai* (fegyver, lőfegyverek, állandó zsold).
 18. *Gazdasági okok és terhek* (miért merítette ki az országot a folyamatos adóztatás?).
 19. *A rendszer törekenysége* (mi történik a zsoldosokkal, ha nincs pénz?).
 20. *Záró javaslat* (hogyan lehetett volna hosszú távon finanszírozni?).

IV. ÖSSZEGZÉS ÉS KVÍZ (86–90. perc)

- **Zárás:** A tanár rövid összefoglalása a Fekete Sereg sorsáról (Mátyás halála után a zsold hiányában széthullott/zsoldosvezérek fosztogatókká váltak, mert az ország nem bírta tovább fizetni).
- **Kahoot Kvíz:** 5-6 kérdéses interaktív teszt az óra legfontosabb fogalmairól (pl. füstadó, szakállas puska, Bécs elfoglalása 1485, Galeotto Marzio).

Mátyás és a reneszánsz Magyarországon

Időtartam: 90 perc (2 x 45 perc)

Alkalmazott módszer: Mozaikmódszer + Virtuális kiállítás-látogatás és elemzés

Óravázlat és Időbeosztás:

- **1–10. perc:** Bevezetés, Itálián kívüli első reneszánsz udvar, Aragóniai Beatrix szerepe.
- **11–35. perc (Szakértői csoportok):**
 1. *A humanizmus és reneszánsz eszmék megjelenése Budán és Visegrádon*
 2. *Építészeti emlékek és művészet (vörösmárvány faragások, loggiák, paloták)*
 3. *A Corvina-könyvtár (Bibliotheca Corvina) gyűjteménye és kódexei*
 4. *Tudósok és humanisták Mátyás udvarában (Bonfini, Galeotto Marzio, Vitéz János szellemi köre)*
- **36–60. perc (Mozaik szakasz):** Az altémák átadása a csoportban.
- **61–85. perc (Alkalmazás - Kurátori feladat):** „Virtuális kiállítás rendezése” – Egy 4 tételes múzeumi vitrin (kódex, építészeti elem, humanista levél, királyi portré) koncepciójának megtervezése és prezentálása.
- **86–90. perc:** Záró értékelés, reflexió.

SZAKÉRTŐI CSOPORTOS FORRÁSOK ÉS FELADATOK

1. csoport: Humanizmus és reneszánsz eszmék Budán és Visegrádon

- **Forrásrészlet (Galeotto Marzio: *Mátyás király kiváló, bölcs és tréfás mondásairól* – adaptált részlet):**
„Nem hallgathatom el azt a pompát és nagyszerűséget sem, amellyel Mátyás király a budai és visegrádi palotákat felékesítette. (...) A termekben márványból faragott szökőkutak csörgedeztek, a falakat aranyozott kárpitok és értékes festmények borították, s nem volt a földkerekségen olyan fejedelem, akinek udvarában annyi tudós, filozófus és költő fordult volna meg. Mátyás ugyanis nemcsak a fegyverforgatásban volt jártas, hanem a szabad művészetekben is gyönyörködött; könyvtára pedig messze földön túltett minden más fejedelmén, Itália híres könyvtárait is megszégyenítve.”
- **Feladatok a csoport számára:**
 1. Gyűjtsétek össze a forrás alapján, mely két királyi székhely emelkedett ki a reneszánsz kultúra központjaként!
 2. Fogalmazzatok meg két mondatban, hogyan jellemezte Galeotto Marzio Mátyás király uralkodói magatartását a művészetekhez és a tudományokhoz való viszonyában!
 3. *Vitakérdés a csoportban:* Miért volt fontos egy közép-európai uralkodó számára, hogy itáliai mintára fényes udvart tartson fenn?

2. csoport: Építészeti emlékek és művészet (vörösmárvány faragások, loggiák, paloták)

- **Forrásrészlet (Antonio Bonfini: *A magyar történelem tizedei* alapján):**
„Visegrádon a hegyoldalban épült palota kertjeiben márványból faragott oszlopcsarnokok, nyitott loggiák nyújtanak csodás kilátást a Dunára. A palota alsó udvarában elhelyezett Hercules-kút vizéből ünnepnapokon nemcsak víz, de friss bor is csordogált a vendégek gyönyörűségére. A helyi mesterek mellett itáliai építészek, kőfaragók és szobrászok dolgoztak azon, hogy az antik római építészet formáit ötvözzék a magyar udvar kényelmével.”
- **Feladatok a csoport számára:**
 1. Nevezzétek meg a forrásban szereplő építészeti elemeket (legalább kettőt), amelyek az itáliai reneszánsz hatását mutatják!
 2. Miért volt jelentős, hogy Mátyás itáliai mestereket hívott Magyarországra a helyi szakemberek mellé?
 3. *Gyors gyűjtés:* Melyik mai múzeum állandó kiállításán láthatók ma Budavári vörösmárvány reneszánsz kőfaragványok és töredékek?

3. csoport: A Corvina-könyvtár (Bibliotheca Corvina) gyűjteménye és kódexei

- **Forrásrészlet (Jelenet egy 15. századi corvináról – Képleírás):**
„A kódex lapjait gazdag, növényi indás, úgynevezett *bianchi girari* motívumok szegélyezik, aranyozott keretben. Az alsó margón (címkép alján) Mátyás király és Beatrix királyné kettős címere látható, hollós címerpajzzsal. A betűk tiszta, szabályos humanista minuszkák, amelyek olvasása sokkal könnyebb, mint a zsúfolt gótikus írásé.”
- **Feladatok a csoport számára:**
 1. Mit jelent a *Bibliotheca Corvina* elnevezés, és honnan kapta a nevét a könyvtár?
 2. Hasonlítsátok össze a forrás alapján a humanista könyvírást (minuszkák) a korábbi gótikus írással! Miért volt ez forradalmi lépés?
 3. *Kutatófeladat:* Mi történt a corvinák jelentős részével Mátyás halála után és a török hódítás idején? Hová kerültek a még meglévő példányok?

4. csoport: Tudósok és humanisták Mátyás udvarában

- **Forrásrészlet (Pietro Ranzano humanista történetíró feljegyzéseiből):**
„Mátyás király asztalánál mindig ült valaki, aki latinul vitatkozott történelemről, filozófiáról vagy teológiáról. Nemcsak hallgatta a vitákat, hanem maga is aktívan bekapcsolódott. Vitéz János esztergomi érsek és Janus Pannonius pécsi püspök révén Magyarország bekapcsolódott az európai humanista vérkeringésbe. Bonfini és Galeotto sem átutazóként jöttek ide, hanem otthonra leltek a budai Múzsák ligetében.”
- **Feladatok a csoport számára:**
 1. Soroljátok fel a forrásban említett jelentős humanista tudósokat/főpapokat!
 2. Hogyan járult hozzá Vitéz János és Janus Pannonius a magyarországi humanizmus gyökereinek megerősítéséhez?
 3. *Reflexió:* Milyen szerepet játszott a latin nyelv mint közvetítőnyelv (lingua franca) Mátyás nemzetközi udvarában?

2. A 4 TÉTELES MÚZEUMI VITRIN KONCEPCIÓJA (Kurátori feladat – 61–85. perc)

Ez a feladat a mozaikcsoportok átrendeződése után (ahol minden kis csoportban már minden altéma megfordult) közös alkotómunkaként vagy csoportmunkaként végezhető el. A feladat egy virtuális vagy valós múzeumi kiállítás kurátori koncepciójának megtervezése.

A múzeumi egység címe: „A holló árnyékában: Mátyás király reneszánsz udvara”

- **1. Tétel: A Kódex (A szellemi hatalom szimbóluma)**
 - **Tárgy:** Egy oldalpár egy illusztrált Corvinából (pl. *Philostratos-kódex* vagy egy corvina címképe).
 - **Kurátori felirat / Koncepció:** „Ez a kézzel festett, aranyozott iniciálékkal díszített mű nemcsak olvasmány volt, hanem Mátyás politikai programjának vizuális kifejezése: azt üzent Európának, hogy a Magyar Királyság a nyugati keresztény műveltség egyenrangú központja.”
- **2. Tétel: Az Építészeti Elem (A reprezentáció színtere)**
 - **Tárgy:** Vörösmárványból faragott címeres ajtókeret-töredék vagy loggia-oszlopfejezet a Budavári Palotából.
 - **Kurátori felirat / Koncepció:** „Az Alpokon túli első reneszánsz építkezések emléke. Az itáliai mesterek által faragott vörös márvány ötvözi az itáliai formavilágot a helyi magyar hagyományokkal, megteremtve a királyi paloták reprezentatív fényét.”
- **3. Tétel: A Humanista Levél (A diplomáciai és szellemi kapcsolatok)**
 - **Tárgy:** Galeotto Marzio vagy Bonfini latin nyelvű levelezésének egy darabja / kéziratosa lapja.
 - **Kurátori felirat / Koncepció:** „A toll ereje a fegyverek mellett: a humanisták levelei biztosították, hogy Mátyás hírneve eljusson Firenzébe, Rómába és Bécsbe, megalapozva a magyar reneszánsz európai hírnevét.”
- **4. Tétel: A Királyi Portré (Az uralkodói imázs)**
 - **Tárgy:** Mátyás király márványreliefje vagy éremképe (pl. a híres udvari érmek egyike).
 - **Kurátori felirat / Koncepció:** „Az antik római császárok profilját idéző ábrázolásmód. Mátyás tudatosan építette az erős, művelt, igazságos és hatalmas reneszánsz uralkodó imázsát.”

3. TANÁRI ÚTMUTATÓ ÉS ÓRAVEZETÉSI TIPPEK

- **Csoportépítés (Mozaikmódszer lényege):**
 4. *Szakértői fázis (11–35. perc):* Az osztály 4 nagyobb csoportra oszlik, minden csoport megkapja a fenti 4 téma egyikét a forrásokkal és kérdésekkel. Alaposan átbeszéljük, közösen kidolgozzák a válaszokat.
 5. *Mozaik fázis (36–60. perc):* Új csoportokat alakítunk úgy, hogy minden új csoportban legyen legalább egy olyan diák, aki az 1., a 2., a 3. és a 4. témának volt a „szakértője”. Ekkor körbe-körbe beszámolnak egymásnak a saját témájukról, így mindenki mind a négy területet megismeri.
- **Kurátori feladat (61–85. perc):** Az újonnan kialakult mozaikcsoportok közösen tervezik meg a múzeumi vitrint a fenti szempontok alapján (vagy szabadon kiegészítve saját ötlettel), majd 1-2 percben prezentálják egymásnak (pl. „Miért ezt a 4 tárgyat választottuk a vitrinbe?”).

A nagy földrajzi felfedezések és következményeik

- **Korosztály:** 9. évfolyam (történelem vagy földrajz keresztmetszet)
- **Időtartam:** 2 tanítási óra (90 perc)
- **Fő célkitűzések:** A 15–16. századi felfedezőutak (Kolumbusz, Vasco da Gama, Magellán) okainak, technikai feltételeinek (karavella, hajózási eszközök) és globális következményeinek (új növények, gyarmatosítás, árforradalom) vizsgálata.
- **Alkalmazott módszer:** Mentális térkép készítés és Kerekasztal (Roundtable) kooperatív technika.

Óraterv menete:

1. **Bevezetés (10 perc):** Miért indultak útnak a hajósok? (A levantei kereskedelmi útvonalak török általi lezárása, fűszerek, nemesfémek hiánya).
2. **Csoportmunka – Expedíciós irodák (40 perc):** Az osztály „hajózási irodákká” alakul. Minden csoport egy-egy híres felfedező útját tervezi meg és elemzi:
 - **1. Csoport:** Vasco da Gama (Afrika megkerülése India felé).
 - **2. Csoport:** Kristóf Kolumbusz (Újvilág felfedezése, tévedések).
 - **3. Csoport:** Fernand Magellán (Föld körüli utazás).
 - **4. Csoport:** A cserekereskedelem („Columbian Exchange”) – Milyen növények és állatok vándoroltak az Ó- és Újvilág között? (Krumpli, kukorica, paradicsom vs. ló, búza).
3. **Következmények hálója (20 perc):** A csoportok összekötik az eredményeket: hogyan alakult át Európa gazdasága, mi lett a helyi őslakos civilizációkkal (asztékok, inkák)?
4. **Záró reflexió (20 perc):** Érvelési gyakorlat: *A felfedezések áldás vagy átok voltak az emberiség számára?* (Gyűjtés a táblára, majd tanári zárás a [Rubicon Online](#) vagy [Múlt-kor](#) cikkei alapján)
5. A nagy földrajzi felfedezések

(Okok, technika, következmények)

1. feladat: Hajózási iroda – Expedíciós költségvetés és kockázatelemzés

- **A feladat:** Spanyol vagy portugál tengeri befektetők vagytok a 15. század végén. Két kapitány jelentkezik támogatásért: Kolumbusz Kristóf (nyugati út India felé) és Vasco da Gama (Afrika megkerülése).
- **A munka lépései:**
 1. Gyűjtsetek össze 2-2 pénzügyi és technikai kockázatot mindkét útvonalra!
 2. Döntsetek el, melyik expedíciót finanszíroznátok a rendelkezésre álló aranyból, és miért?

2. feladat: A „Columbian Exchange” (Globális piacfelmérés)

- **A feladat:** Képzeljétek el, hogy az első hajók megérkeznek az Újvilágból Sevillába vagy Lisszabonba, fedélzetükön vadonatúj növényekkel és árukkal.
- **A munka lépései:**
 1. Készítsetek egy „piaci árlistát és használati útmutatót” az európaiak számára olyan növényekről, mint a burgonya, kukorica, paradicsom és dohány!
 2. Mutassátok be, hogyan változtatja meg a parasztok mindennapi életét vagy a főzés kultúráját az új növények bevezetése.

3. feladat: Térképész rejtvény – Az ismeretlen partvidék

- **A feladat:** Magellán hajóskapitány naplóját elemzitek a Csendes-óceáni átkelésről.
- **A munka lépései:**
 1. Írjatok egy 5 mondatos hajónaplót a matrózok szemszögéből a skorbutról, az ivóvíz elfogyásáról és az ismeretlen óceán félelméről!
 2. Milyen következtetést vontak le a legénység életben maradt tagjai a Föld alakjáról a túra végén?

A visegrádi királytalálkozó (1335)

Időtartam: 90 perc (2 x 45 perc)

Alkalmazott módszer: Mozaikmódszer + történelmi szerepjáték és diplomáciai szimuláció

Óravázlat és időbeosztás:

- **1–10. perc:** Bevezetés, Anjou Károly gazdasági reformjai, a bécsi árumegállító jog problémája.
- **11–35. perc (Szakértői csoportok):**
 1. *A találkozó előzményei és résztvevői (Károly Róbert, János cseh király, III. Kázmér)*
 2. *Gazdasági célok: új kereskedelmi utak nyitása Bécs elkerülésével*
 3. *Politikai és dinasztikus megállapodások (Lengyel-cseh béke, trónutódlási kérdések)*
 4. *A visegrádi találkozó pompája és a középkori diplomácia eszközei*
- **36–60. perc (Mozaik szakasz):** Ismeretek átadása a mozaikcsoportokban.
- **61–85. perc (Alkalmazás - Diplomáciai csúcstalálkozó):** „A visegrádi kongresszum tárgyalóasztala” – A résztvevő uralkodók szemszögéből egy új kereskedelmi egyezmény megkötése.
- **86–90. perc:** Reflexió a jelenkori V4-es együttműködésre, zárás.

Forrás- and munkalapcsomag:

- *Szakértői források:* Képes Krónika és korabeli diplomáciatörténeti feljegyzések részletei.
- *Feladatok:* Térképes elemzés (kereskedelmi útvonalak), a bécsi árumegállító jog gazdasági hatásának kiszámítása/bemutatása.

Forrás- és munkalapcsomag (tanulói munkalap)

A) Forrásrészlet a Képes Krónikából és korabeli feljegyzésekből

"A Magyar Királyság és Csehország uralkodói szövetséget kötöttek, hogy egymás országait békében látogassák, és a kereskedők biztonságos utakon, szabadon kereskedhessenek. Mivel a bécsi polgárok erőszakkal tartják meg a kereskedők áruit, elhatározták, hogy új utat nyitnak Morvaország felé, amely elkerüli Bécset."

Feladatok a forráshoz:

1. Milyen sérelem hívta életre a visegrádi találkozó gazdasági céljait?
2. Nevezd meg azt a várost, amelynek kereskedelmi monopóliumát meg akarták törni!

B) Számolási és elemzési feladat: A bécsi árumegállító jog hatása

- **Szituáció:** Egy kereskedő Budáról indul Nürnbergbe selyemmel és fűszerekkel.
 - **Régi út (Bécsen keresztül):** A távolság 800 km, de Bécsben a városi polgárok jogot formálnak arra, hogy az áru 20%-át áron alul felvásárolják, a maradékra pedig magas behozatali és kiviteli vámot rónak ki (összességében 30%-os veszteség).
 - **Új út (Visegrád után, Esztergom–Nagyszombat–Brünn felé):** A távolság 850 km, de a vámösszeg fix és mindössze 5%, nincs kötelező árumegállítás.

Kérdés a diákoknak:

- Számold ki: 1 000 aranyforint értékű áru esetén mekkora pénzbeli veszteség éri a kereskedőt Bécsben az új útvonalhoz képest? Miért érte meg még a hosszabb utat is választani?

3. Szerepjáték kártyák (Rövid útmutató a szereplőknek)

I. Károly (magyar király) kártyája

- **Célod:** Megtörni Bécs gazdasági egyeduralmát, és Budát a térség legfontosabb kereskedelmi központjává tenni.
- **Eszközeid:** Hatalmas gazdasági jólét, stabil aranypénz, kitűnő vendéglátás (pompás lakomák Visegrádon).
- **Kompromisszumkészséged:** Kész vagy békét közvetíteni János cseh király és III. Kázmér lengyel király között, hogy cserébe támogassák az új kereskedelmi utat.

János (cseh király) kártyája

- **Célod:** Elérni a lengyel trónról való lemondásod elismerését cserébe pénzért vagy területekért, valamint megállapodni a békéről III. Kázmérral.
- **Eszközeid:** Katonai befolyás, dinasztikus kapcsolatok.
- **Kompromisszumkészséged:** Támogatod a bécsi utat elkerülő új kereskedelmi útvonalat, mivel az a cseh városoknak (pl. Brünn) is gazdasági előnyt hoz.

III. Kázmér (lengyel király) kártyája

- **Célod:** Megerősíteni országod határait, békét kötni Csehországgal, és biztosítani, hogy a lengyel kereskedők biztonságosan juthassanak el Nyugat-Európába.
- **Eszközeid:** Magyar szövetség, diplomáciai támogatás keresése.
- **Kompromisszumkészséged:** Kész vagy területi vitákban kompromisszumot kötni János cseh királlyal Károly Róbert közvetítésével.

4. Értékelési és reflexiós kérdések (záráshoz)

1. Hogyan tudta a középkori diplomácia a pompával és a személyes találkozókkal elérni azt, amit írásbeli szerződésekkel nehezebben lehetett volna?
2. **Kérdés a jelenhez:** Milyen párhuzamot vonsz az 1335-ös visegrádi összefogás és a mai napig működő V4-es országok (Magyarország, Lengyelország, Csehország, Szlovákia) közös gazdasági vagy politikai fellépése között?